

ΕΡΜΗΣ Ο ΛΟΓΙΟΣ.

Τῆ α΄.

13

Ιουλίου.

1820

Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α.

Ἀποικίαι εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν.

(Μεταφρασθὲν ἐκ Γερμανικῆς ἡμερηίδος παρὰ Ε.)

Νέον εἶναι εἰς τοὺς χρόνους μας τὸ ἀπότινον δεκαετηρίδων φαινόμενον τῶν πολλῶν ἀποικῶν, οἵτινες συντρέχουσιν πάντοτε πληθυνόμενοι εἰς τὰ παράλια τῆς μαύρης θαλάσσης, εἰς ἐκείνους δηλαδή τοὺς τόπους, ὅθεν ἀπεδήμησαν πρὸς ἡμᾶς ἔθνη, τὰ ὅποια κατέσρεψαν μετὰ πολυχρόνιον πόλεμον τὸ παλαιὸν ἀνατολικορωμαϊκὸν βασίλειον καὶ ἐξησθένησαν τὸ δικτορωμαϊκόν.

Ἐκεῖ, κατὰ τὰς νεωτάτας εἰδήσεις τῶν περιηγητῶν, σχηματίζεται νέου τι ἔθνος, μίγμα Εὐρωπαϊκῶν καὶ Ἀσιατῶν, τῶν ὅποιον αἱ πρῶται ἀποικίαι συνέδησαν κατὰ πρόσκλησιν τῆς Ἀυτοκρατορίσσης Αἰκατερίνης τῆς Β΄ κατὰ τὸ 1762.

Ἐδόθη δὲ κατ' ἀρχὰς ἀναμφισβόλως, διὰ τὸ πολὺ τοῦ τόπου, εἰς τοὺς πρώτους ἀποίκους πολλὴ γῆ καὶ περισσώτερα, παρ' ὅσην αὐτοὶ ἐμπόρουν νὰ ἐργασθῶσιν, καὶ ἔκτοτε ἔχουσιν ὅλοι οἱ ἀποικοὶ τέλειον τὸ τῆς γνώμης ἐλεύθερον, καὶ καμμία ἀρχιτέρα πολιτικὴ γνώμη δὲν πιάσχει καταδρομῆν, ἕκαστος δὲ τῶν ἀποικῶν ἐμπορεῖ νὰ διαφυλάξῃ τὰ ἀρχαῖά του ἦθι, εἰάν συμβιβάζωνται μετὰ τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, καὶ ἕκαστος νὰ ἀπολαύσῃ πολιτικῆς ἢ καὶ κρατιωτικῆς ἀξίας.

Οἱ κάτοικοι τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας δὲν ἔχουσι χράϊαν νὰ κατασκάπτωσιν ἐπιπόρως ὄρυμους τῆς χώρας, ὡς εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν, διότι ἢ διὰ πολυχρόνιον ἡσυχίαν εὐφοροῦσιν τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας δίδει διὰ πολλῶν χρόνων πλουσίους ὄρυμους, χωρὶς παντάπασιν νὰ κοπρίζεται, ἀλλὰ μόνον ἐπιπολαίως ἀροτριάζομένη. Ὁ Ὑπανὶς (Bug), Βορυσθένης (Dniéper), Τύρας (Dniester), Τάναις (Don) καὶ οἱ εἰς αὐτοὺς ἐγγυρόμενοι μι-

κρη ποταμοί ευκόλυνσι τὸ ἐμπόριον τῶν περιττῶν τῆς γῆς προϊόντων· ἢ διακόμισις τῶν φορτίων εἰς τὴν εὐρῆαν εἶναι τὸν χεῖμῶνα εἰς ἄλλην τὴν Ῥωσσίαν πολὺ ευθινοτέρα, ἢ εἰς ἄλλους τόπους. Ὡς καὶ ἐν καιρῷ πολέμου τῆς Ῥωσσίας κατὰ Σάλασσαν συγχωρεῖται πάλιν εἰς τοὺς ἀποίκους τὸ ἐμπόριον εἰς τὰ μέσα τοῦ τόπου, καὶ τῶν ἀφίνοι, ἐκτὸς μόνου ὅταν ἡ Ῥωσσία ἔχη πόλεμον μετὰ τὴν Πόρταν, τὸ ἐμπόριον εἰς τὴν μεσόγειον Σάλασσαν ἐλευθέρου.

Εἰς ἕλον τὸ δυτικὸν μέρος τῶν παραλίων τῆς Μαύρης Θαλάσσης εἶχαν οἱ Γραικοὶ καὶ οἱ δυνατοὶ Γενοῦοὶ μέγα ἐμπόριον, τὰ δὲ παράλια ἦσαν πολλὰ πολυανθραπώτερα παρὰ τῶρα. Ἔως εἰς τοὺς χρόνουςμας ἐκατοίκουν ἐξ ἐναντίας αἰς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Νομάδες τὸ ἀνατολικὸν παράλιον, καὶ μάλιστα ἐκτείνοντο αὐτοὶ πολὺ εἰς τὰ εὐδότερα, τὸ πάλαι μὲν Σκούβαι, τὴν σημερινὴν δὲ Τάταροι ἢ Καζάκοι ὀνομαζόμενοι. Οἱ τελευταῖοι ἐξερχόμενοι εἰς ληξείαν κατέφρουγον πότε μὲν ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Πόρτας, πότε δὲ τῆς Ῥωσσίας, ἢ Πολωνίας, χωρὶς νὰ ὑπόκεινται ἐντελῶς εἰς μίαν τῶν δυνάμεων τούτων.

Ἀφ' οὗ ἡ Ταυρις (Κριμαία) ἔγινε συσατικὸν μέρος τῆς Ῥωσσίας, ἐμετριάσθη καὶ ἡ τύχη τῶν μετγενεσέων Γραικῶν καὶ Γενοῦων, καὶ τῶν ἀπὸ τὴν Τραπεζοῦντα ἐκεῖ μετοικησάντων Ἀρμενίων· ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν πρότερον ἤδη γεωργῶν Τατάρων ηὐξήθη.

Τώρα δὲ ζῶσιν εἰς τὰς πόλεις τὰς παραθαλαστίους τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ εἰς τὰς πλησίον ποταμῶν εἰς αὐτὴν ἐγχυνομένων, ἐξόχως Ῥῶσσοι, Ἀρμένιοι, Γραικοὶ, Ἴταλοὶ καὶ Γάλλοι αἰς ἐμποροὶ καὶ χειροτέχναι. Τὴν γῆν δὲ γεωργουσίην ἐκεῖ κυρίως Ῥῶσσοι, Γερμανοὶ, Τάταροι καὶ Γραικοί.

Ἡ πρώτη ἐμπορικὴ πόλις εἶναι ἡ Ὀδέσσα, ἐκλεχθεῖσα αἰς γενικὴ ἀποθήκη τοῦ ἐμπορίου παρὰ τοῦ κρατηγοῦ Ribas, μολον ὅτι δὲν εἶναι εὐδρὸς καὶ εὐλίμενος· εἶναι δὲ αἰὲρ ἐκεῖ ὑγιεινός, καὶ τὸ παράλιον θερμότερον ἢ εἰς ἄλλα μέρη τῆς πόλεως. Ἡ Χερσὸν καὶ ἡ Νικολαγιέβη διατάχθησαν πρότερον ὑπ' αὐτοῦ αἰς ἐμπορικὰ λιμένας, σεροῦνται δὲ αἰὲρ τὰ προτερήματα τῆς Ὀδέσσης. Εἰς αὐτῆς τὸν ἐλεύθερον λιμένα ἐξεπεράτωσαν καράβια ἐν ἔτει 1816, 49,364,704 Ρουβλίων πραγματείας, κατὰ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ τελωνίου. Ἡ θέσις τοῦ λοιμοκομείου τῆς (quarantina) εἶναι ἀξιόλογος, ἐλπίζει δὲ ν' ἀπο-

λαύσῃ μετουπολὸν καὶ κάλλιστον ὑδραγωγόν. Καὶ οὗτος, λέγουσι, θέλῃ χύνεσθαι ὅσον οὕτω διὰ μέσου διώρυγος εἰς τὸν λιμένα, ὅστις ἴσκει σιμὰ τῆς Ὀδέσσης. Τότε βέβαια ἀποκτῆ ἡ Ὀδέσσα ἐξαιρετὸν λιμένα.

Μεταξὺ τῶν περὶ τὴν Ὀδέσσαν ἐπιδιδόντων ἀπρῆκων διαπρεποῦσιν οἱ Βούλγαροι τόσον διὰ τὴν φιλοπονίαν των, ὅσον καὶ διὰ τὴν φειδωλιαντων. Ἐκάση οἰκογένεια ἔλαβεν 60 Δισσαίτινας (Dissaitinas (*)) τόπου φειδαλοὶ δὲ ὄντες, σπανίως ἐξοδεύουσι πάλιν τὰ εἰσοδήματά των. Τοιοῦτοι νὰ ἦναι τοὺς εἰδίδασκεν ἡ ἀνάγκη, ὅτε κατεσκευαροῦντο μετὰ δασίματα ἐν ἔσῳ ἦσαν ὑπήκοοι Ὀθωμανικοὶ, καὶ αὐτὴν τὴν συνήθειαν ἀκόμη δὲν ἀπέβαλον. Ὀλιγατέραν ἐπίδοσιν κάμνουσιν οἱ ἀποικοὶ τῆς Βεβλίας, ἐπειδὴ ἦλθον πολλὰ πτωχοὶ καὶ φύσει μάλικα ἀδύνατοι. Πολλοὶ τούτων ἔγιναν δοῦλοι ἄλλων ἀποίκων, μὴ ἐξεύροντες νὰ μεταχειρισθῶσι ἢ καὶ κακομεταχεισθέντες τὴν βοήθειαν τῆς διοικήσεως.

Κάλλιον ἐπέδαξαν εἰς τὰς ὄχθας τῆς Τακμάκης σιμὰ τούτων τῶν Βυρτεμεργίων οἱ Μεκλεμδούργοι, τῶν ὁποίων πολλοὶ ἦλθον φέροντες μετ' αὐτῶντι. Ἐξ αὐτῶν τινὲς μάλιχα ἀγόρασαν τόπου, 7—8 Ρουβλίων τὴν Δισσαίτιναν, καὶ ἐτίθεισαν πολλακίς δεκαπλασίαν καὶ ἐνίστε δεκατριπλασίαν τιμὴν τῶν σιταριῶν των.

Εἰς τὸ Ταγαυρόκου εἰσηῆξαν αὐτοὶ οὗτοι οἱ Γερμανοὶ τὴν γεωργίαν, ἥτις ἀντιβραβεύει τοὺς κόπους πλουσιοπαρόχως. Καίμαρφοι χωρίζουσι τὰς ἀποικίας τῶν Γερμανικῶν ἀπ' ἐπεινας τῶν Προυσσιακῶν Μεννουιτῶν ἢ τοῖ Ἀναβαπτιστῶν, τῶν ὁποίων κορυφαῖος εἶναι κάποιος Vins καλούμενος· οὗτοι ἀρχισαν νὰ ἐποδημῶσι κατὰ τὸ 1801 ἔτος, διότι εἰς τὴν Προυσίαν ἀκήτησαν παρ' αὐτῶν κρατιωτικῆς ὑπουργίας. Εἰς τούτους ἐδόθη τόπος 120,000 Δισσαίτινων, ἐκ τῶν ὁποίων διειμοιράσθησαν ἤδη 65,000 εἰς 3,000 ἐγκατοίκους. Αὐτοῦ τοῦ τόπου 15 Βερσῶν διάστημα κατοικοῦσι Νοβαϊκοὶ Τάταροι. Εἰς ὄφελος τῶν Τατάρων τούτων, οἵτινες ἀπὸ Νομαδῶν ἔγιναν ἐντοπιστοὶ κατοικοῦντες χάραν 280,000 Δισσαίτινων, λέγουσιν ὅτι θέλει κατασκευασθῆ λιμὴν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Oubitshnei, ὅστις πότε μὲν φέρει τοῦτο τὸ ὄνομα, πότε δὲ τὸ

(*) Μία Δισσαίτινα εἶναι 2400 τετραγωνικὰ ὄργια.

ὄνομα Nogaisk, καὶ χύνεται εἰς τὴν Μαιώτιδα λίμνην (Ἀζοφικὴ θάλασσαν). Εἰς τὴν Κριμαίαν εἶναι οἱ μετὰ χιόνος ἐνωμένοι λαοὶ λαπες συχνὸν ἐγχώριον κακόν, καὶ βιάζουσι τοὺς κατοικοῦντας ἔχασι καταλύματα διὰ τὰ ζῶα. Ἡ φυτοτροφία ἐμπορεῖ ἐκεῖ μόνον εἰς περιφραγμένους κήπους, διὰ τὸ ἀπειρὸν πλῆθος τῶν λαγῶν, νὰ εὐδοκιμήσῃ.

Ἡ ἄλλειψις τῶν ξύλων βιάζει τοὺς χωρικοὺς νὰ οἰκοδομῶσι μὲ πλίνθους (pisé) τὰς καλύβας των.

Οἱ Γραικοὶ μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ 1775 ἐξερεώθησαν κομμάτιον εἰς τὴν Κριμαίαν πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν τῆς Πολιτείας τοῦτου τοῦ γένους ἐπολέμησαν ὑπὸ τὴν Ῥωσικὴν σημαίαν εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος καὶ ἐπειδὴ καμμία ἀμνηστία οὐκ ὑπάρχει δι' αὐτοὺς ἐκ μέρους τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὴν πατρίδα των, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ἡ Ῥωσικὴ διοίκησις τόπους σιμὰ εἰς τὴν Μαύρην καὶ Ἀζοφικὴν θάλασσαν. Τὰ κτήνη των εἶναι ἐπιτελῆ, διότι δὲν κοπιᾶζουσι νὰ τὰ καλλιεργήσωσιν ὁμοίως μελετᾶται καὶ ἡ γεωργία. Τὴν αὐτὴν περὶ γεωργίας παρατηροῦσιν κάμνουσι καὶ εἰς τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος ὡς καταδυναστεύουσιν μένης. Ἐθνη βραδέως ἀποκτῆσαντα τοιαῦτα ἐθνικὰ σφάλματα, βραδέως καὶ τὰ ἀποβάλλουσιν, ὅταν βελτιωθῇ τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκιακῆς ἐλευθερίας των ἡ κατάστασις. Καλὰς πολιτικῆς ἐρεθίζεται ἀκόμη διόλου ἡ Κριμαία, πολλὰ μᾶλλον γεφύρας καὶ πλοιαίρια.

Ὁ τόπος ὅσον πλησιέστερος εἰς τὸ Ταγαυρόκον, τόσο ἀκριβέστερος. Πλησίον τοῦτου τοῦ λιμένος, τουτέστιν εἰς 30 Βέρσας μακρὰν, ἀξίζει ἡ Δισσαιτίνη 70 ἕως 100 Ῥούβλια. Κατὰ τὸ 1817 εἰσῆχθησαν ἔξαιρέτως, γεννήματα, σιδηροὶ καὶ Ἑλληνικὸς οἶνος, σαφίδες, ἔλαιον καὶ Μακεδονικὸς τσιγάκος. 1,391 καράβια ἐπλευσαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ μικρότερα. Τὰ δὲ ἐξαχθέντα ὑπερέβησαν τὰ εἰσαχθέντα κατὰ τιμὴν 9,301,053 Ῥούβλιων.

Ἡ πρωτεύουσα χώρα τῶν Ἀρμενικῶν ἀποικιῶν εἶναι ἡ Nachitschawan εἰς τὴν ἐπαρχίαν Jekaterinoslav, 56 Βέρσας μακρὰν τοῦ Ταγαυρόκου πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ταναΐδος. Κατὰ τὸ 1780 μετέφερον ἐκεῖ ἡ Αὐτοκρατορῖσσα Αἰκατερίνη τὰς πρώτας 1,000 οἰκογενεῖας τῶν ἀποικῶν ἀπὸ τὴν Κριμαίαν. Τώρα δὲ εἶναι οἱ Ἀρμένιοι πολὺ περισσότεροι. Ἐκαστὴ δεκαετηθῆς ἀποικὸς ἀπήλαυσεν 65 Δισσαιτίνας.

Εἶναι δὲ καλοὶ γεωργοὶ καὶ πολλοὶ μετέρχονται ὄχι μόνον ἐμπορίῳ μὲ τὰ συνορεύοντα ἔθνη, τὰ μὴ ἀνήκοντα εἰς τὴν Ῥωσίαν. Ὅθεν ἡ ἀγορὰ τῆς πρωτεύουσος αὐτῶν χαίρει πλεονεκτήματα πάντοτε ἀπὸ ἐξωτερικῆς πραγματείας. Καταγίνονται δὲ πολὺ εἰς τὸ μετὰξιον καὶ τὴν κάνναβιν, ὁμοίως καὶ τὴν μακὴν καὶ τὴν σκυτοδεψικὴν.

Θαλάσσιοι πυρετοὶ ἀκολουθοῦσι συχνάκις εἰς ταύτην τὴν ἀποικίαν. Τοῦτο δὲ ἐπιτεταται ἐκ τῆς συχνῆς ἰχθυοφαγίας καὶ τῶν πλημμερῶν τοῦ Ταναΐδος, αἱ ὅσαι, μόνον ὅτι διαρκοῦσιν ὀλίγον μόνον καιρὸν, κάμνουσιν ὅμως πανταχοῦ εἰς θερμούς τόπους υψερὸν τοῦ ἀέρα.

Εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Αἰκαί, ὅστις χύνεται εἰς τὸν Ταναΐν, κείται ἡ κατὰ τὸ 1816 οἰκοδομηθεῖσα μητρόπολις τῶν Καζίκων Tscherkaski. Ὁ τόπος εἶναι ὑγιεινὸς καὶ ἐλεύθερος ἀπὸ πλημμύρας. Ὑπὲρ τὰ 12 μιλλιόνια Δισσαιτίνας τόπου ἐδόθησαν εἰς τοὺς ἐγχώριους Καζάκους νὰ τὸν μοιρασθῶσι καὶ γεωργήσωσιν. Εἰς τὸν εὐκαρπυῶν τόπων τιμᾶται μία λίτρα κρέτος 10 Φένιγα (pfennige), καὶ 31 λίτραι βριζοάλυρον 6 Ῥουβλία. Τὰ ποιμνιά των ἐδιωρθώθησαν κατὰ μέρος, τὰ δὲ βωδιῶν εἶναι καλῆτερα παρὰ τὰ τῶν Τατάρων καὶ Μεννονιτῶν. Οἱ Καζάκοι οἰκοδομοῦσι μὲ ξύλα ἐλάτης, καὶ τὰς οἰκίας των περικυκλοῦσι σκεπασμένον περίκυλον· τοῦτο δὲ εἶναι ἐθνικὴ συνήθεια. Τὰ ἀμπέλια προκόπτουσι κάλλιστα ἐπ' αὐτῶν πετρῶν καὶ λόφων τῶν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ταναΐδος, πρέπει ὅμως νὰ τὰ σκεπάζωσιν ἐκεῖ τὸν χειμῶνα μὲ χῶμα καὶ ἄχυρα.

Δὲν πατοῦν τὰ σαφύλια εἰς τὰ ἀμπέλια, ἀλλὰ εἰς τὴν Tsimbiansk. Οἱ Γερμανοὶ ἀποικοὶ νομίζουσιν ὅτι τὰ μὲ κόκκινον σαφύλια κλίματα τοὺς προσφέρουσι μεγαλύτερον κέρδος.

Παρὰ τὸν Ταναΐν δὲν κατεσκευάσθη ἀκόμη δρόμος διὰ τοὺς σύροντας τὰ πλοῖα, ὅςτις εἶναι διὰ τὸν ἀνάπλου ἀναπόφρακτος.

Οἱ Καλμουῖκοι τῆς Ἐπαρχίας Astrachan ζῶσιν ὡς νομάδες καὶ εἶχον εἰς τὸ 1806 ἔτος 57,463 καμήλους, 231,106 ἄλογα, 157,562 βῶδια, καὶ 734,254 πρόβατα. Τὸ πεινυῖον κάμνει τοὺς ἐλευθέρους τοῦτους ἀνθρώπους πολλάκις πτωχοὺς, καὶ ἔπειτα δούλους τῶν Ῥώσων καὶ συμπατριωτῶν των. Εἰς τὴν ὄχθην τῆς Κοῦμας (Kouma), ἥτις ἀναβρῦει εἰς

τὸν Καυκάσον, καὶ χάνεται μὲ τὸ ἀμυῶδες τῆς κόμα εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν, εὐρίσκονται τινὲς ἀγροί, κτήματα Ῥώσων ἢ Ἀρμενίων.

Ὁ θάνατος ἐκεῖ εἶναι συχνὸς διὰ τὰς νοσηρὰς πλημμύρας, ἀλλ' ἐπίσης μεγάλη εἶναι καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῶν δεσποτῶν μὲ τὴν ὁποιανὴν νοσοκομοῦσι τοὺς ἐλευθέρους καὶ δουλείου ἔργαταστων. Οἱ ὑπόδουλοι χωρικοὶ συνειθίζουσιν ἐκεῖ νὰ ἀποδίδωσιν εἰς τοὺς κυρίους τὴν ἐν ἔννατον. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ δουλοὶ, οἵτινες ἐκλεχθῆσαν εἰς οἰκιακὰς ὑπηρεσίας, ἐργάζονται μόνον τρεῖς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος διὰ τοὺς δεσπότηστων, καὶ ἐμποροῦν νὰ βόσκωσιν εἰς τὰ ποιμνία τῶν δεσποτῶντων, ὅσα ζῶα καὶ ἂν ἔχωσιν ἢ ἀποκτήσωσιν.

Οἱ Ἀρμένιοι καὶ Ῥώσοι ἔχουσιν ἐκεῖ περίπου 40,000 Δισσαίτινας τόπου. Ἡ δὲ γεωργία, εἰς τὴν ὁποιανὴν ἐπιμελῶς καταγίνονται, τοὺς δίδει πρὸς ἐξαγωγήν ὄρυζαν, βαμβάκιον καὶ σησάμιον.

Πούποτε δὲν ζῆτις ἐπιθυμότερα ἢ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Καυκάσου· μία μὲν λίτρα ψωμίου τιμᾶται 3 Κοπίκια, κρέας δὲ, 5—8, μία δὲ ὄρνιθα, 8 ἕως 10 Κοπίκια. Αὐτοὶ ὅμως ἡ γεωργία δὲν δύναται ποτὲ νὰ ἀνθήσῃ διὰ τὸν ἐκ τῶν λησιῶν τῶν ὄρειῶν ἐθνῶν τοῦ Καυκάσου κίνδυνον.

Τῆς Διοικήσεως σχέδιον μόνον εἶναι ἀκόμη ἕως τώρα νὰ κλείσῃ εἰς ὅσα ξένα πλοῖα ἔρχονται ἀπὸ τὴν μεσόγειον θάλασσαν τὴν εἰς τὴν Ἀσσηκὴν θάλασσαν εἰσοδοῦ· ἂν ἔκτελεσθῆ τὸ σχέδιον, ὁ λιμὴν Kerich μὲ τὸν βαδύντου καὶ ἀσφαλῆ ὄρμον θέλει ἀποκτήσῃ λοιμοκομείον, τὸ ὅσιον τώρα εἰρεῖται.

Βεβαίως ἡ ἐκτέλεσις τοῦ σχεδίου ἐκείνου θέλει βλῆθῃ τοὺς λιμένας τῆς Θεοδοσίας καὶ τοῦ Ταγαυρόκου. Τὸν λιμὴν Kerich ματεχειρίσθῃ ἤδη καὶ ὁ Μιθριδάτης· ἐκεῖ εὐρίσκονται ἀκόμη τώρα χώματα ἀπεσαλμένα πρὸς κατασκευὴν του.

Τὸ κατὰ θάλασσαν ἐμπόριον εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον ἔχουσιν ἤδη διόλου οἱ Ἄγγλοι εἰς χεῖρας. Οἱ ἀξιοματικαὶ τῶν εἰς εὐπουργίας τοῦ Περσικοῦ δεσπότη, καὶ διοικοῦσιν τὴν αὐτὴν καὶ τὴν πολιτικὴν του κατὰ τὴν θέλησιν τῆς ἐν Καλλουὶσμ Ἀγγλικῆς ἑταιρείας.

Κατὰ τὸ 1787 Ἠλίθης ὁ φρουράρχης τῆς Βεγγαλίας ἐπέβλεπε τὴν Ἀγγλικὴν διοίκησιν νὰ κυριαύσῃ τὴν Κίναν μὲ 15000

Εὐρωπαϊκούς καὶ ἓνα ἀριθμὸν Ἰνδῶν στρατιωτῶν (Sipahs). Ὁ σκοπὸς εἶμινεν ἀνεκτέλεστος, ἐμποροῦμεν ὁμως ἐξ αὐτοῦ νὰ συμπεράνωμεν τὴν ἀδυναμίαν τῶν Ἀσιατῶν.

Ἡ Ῥωσσία χάνει ἐτησίως πολὺ ὀλιγωτέρους Νομάδας ἐκ τῆς ἐξόδου αὐτῶν παρ' ὅσους κερδίζει ἐκ τῆς εἰσόδου· διότι ἡ ταλαιπωρία τῶν εἰς ἐρήμους πεδιάδας τῆς Ῥωσσίας ἀποδημούντων εἶναι ὀλιγωτέρα, ἢ ἔξω τῶν συνόρων τῆς. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ εἰσερχόμενοι Νομάδες ἔρχονται σπανίως εἰς ὀλιγκλήρη πλῆθη καὶ ἐπι σπανιώτερον διὰ νὰ ὑποταχθῶσι μὲ τοὺς νόμους τῶν καὶ ἔθιμα εἰς τὴν Ῥωστικὴν διοίκησιν ὡς ἐφορούντων, ἐκτὸς ἐὰν δὲν τοὺς βιάζῃ δυνατώτερα φυλὴ Νομάδων ἢ ἐγκατοίκων, διὰ τοῦτο οἱ εἰσερχόμενοι ὀλιγωτέρον παρατηροῦνται ἢ οἱ ἐξερχόμενοι, μόλον ἐπι σπανίως ἐξέρχονται παλλοί (*).

D. H.

Πρὸς τὸν κύριον Γ. Σταῦρον Ἰωάννου.

Εἰς Βιένναν τῆς Αὐστρίας.

"Ἄν προσμένῃς ἀπὸ τὴν πρὸς σὲ παροῦσαν ἐπιστολὴν χαρποποιᾶς ἀγγελίας περὶ γινομένων, ἢ μελετωμένων καλῶν τῆς κοινῆς πατρίδος· περὶ τῶν ὁμογενῶν σπουδασῶν εἰς τὰ διάφορα παγγυμνάσια τῆς Γερμανίας, καὶ μάλιστα τῆς Γοττιγγης, μὴ τὴν ἀναγνώσῃς, διότι τοιαῦτα δὲν περιέχει. Ἄν ἐπιθυμῆς νὰ μάθῃς πῶς κρίνουσιν οἱ ἐν αὐτοῖς σοφοὶ διδάσκαλοι τὰ διάφορα συστήματα τῶν λογίων μας περὶ τελειοποιήσεως τῆς σημερινῆς ἡμῶν γλώσσης καὶ παιδείας· τί φρονοῦσι βλέποντες τὸ παράξενον τοῦτο τῆς ἐκατονταετηρίδος φαινομένου, τόσον ἀριθμὸν Γραικῶν, οἵτινες συσφειμίζονται μὲ τοὺς ἐντοπίους εἰς τὰς παραδόσεις τῶν· καὶ τί συμβουλεύουσιν ἀπὸ μεγάλην χρηστικότητα πρὸς ἡμᾶς κινούμενοι, καὶ τότε μὴ τὴν ἀναγνώσῃς, διότι ἄλλοτε ἴσως ἄλλῃς περὶ τῶν τοιού-

(*). Αὕτη ἡ γνώμη εἶναι νέα. Καὶ οἱ Ῥώσοι αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν, ἐπι τῆς Σισηρίας καὶ Ἀσσηκῆς, διὰ τῆς ἐξόδου τῶν νομάδων, πλέον χάνουσι τὴν κερδίζουσι· καὶ τὰ ἀριθμηθέντα δὲ ἔθνη ὁλοκαυτεῖουσιν κατ' ἔτος.

των, τῆς παρουσίας ὅμως δὲν εἶναι τοιοῦτος ὁ σκοπός. Ἀπόδειξις τὴν δὲ ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς, ἀν ἐλπίζεις νὰ εὔρης εἰς αὐτὴν βιβλίον κρίσεις, πραγματείας ἀπὸ ξένην γλῶσσαν μεταφρασιν, ἢ παραπλήσια ἄλλα. Δεισιλογίας, παράπονα, τοιαῦτα λυπηρὰ ἀν ἔχης ἔρξιν νὰ ἀκούσης, ἀνάγνωσται τὰ γραφόμενα ἤσυχα, κρινέ τα ἀφιλοπροσώπως, καὶ μὴ δυνήσῃς νὰ διορθώσῃς τὰ ἡμαρτημένα.

Χωρὶς νὰ ἐλαττωθῇ, φίλε, ὁ ἔπαινος ὁ χρεωζοῦμενος εἰς τὴν προθυμίαν καὶ σοῦ καὶ τῶν ὁμοιοφρόνων σου, ἢ μερικὴ πατριεὶ ἡμῶν κείται ἀκόμη εἰς χαύνωσιν. Λυπηρὸν, πλὴν ἀληθινόν, ἢ παιδεία εἶναι εἰς αὐτὴν παντάπασι βμελημένη. Δύο σχολεῖα, καὶ ταῦτα καλῶς προικισμένα, ἔχομεν εἰς τὰ Ἰωαννίνα, ὁ δὲ ἐξ αὐτῶν καρπὸς ἕως τώρα πολλὰ δυσανάλογος. Μεταβολαὶ καὶ διορθώσεις τῶν παιδευτηρίων εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος γίνονται καὶ ἐκάστην· περὶ δὲ Ἰωαννίνων οὔτε μικρὸν ἀκούεται τίποτε, οὔτε μέγα. Ἀντιχούσι τῶν ξένων τὰ περιοδικὰ συγγράμματα ἀπὸ τὰ περὶ Χίου, τῶν δὲ Ἰωαννίνων οὔτε καὶ εἰς τὴν ἐδικήν μας ἐφημερίδα, τὸν Α. Ἐ. δὲν φαίνεται τίποτε. Εἴτε δὲν ἔχουσι τελείως καὶ ἐν καλόν ἵνα ἐπιδειχθῶσιν, εἴτε ἔχουσι καὶ τὸ κρύπτουσι, καὶ τὰ δύο εἶναι ἐπίσης ἀξιοκατάκριτα.

Ἀπορίας ἄξιον εἶναι πῶς οἱ ἄλλως φιλότιμοι συμπολιταὶ μας καταδέχονται νὰ μένωσι πάντῃ ἀδιάφοροι διὰ τὸ κοινὸν καλόν, ἐν ᾧ κατὰ δίκαιον λόγον, ἔχει νὰ ἀκολουθῶσι τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ νὰ προηγῶνται ἔπρεπεν. Ἀπὸ τὰ σχολεῖα τῶν Ἰωαννίνων ἐπροσμένετο Λάμπρος ὁ Φωτιάδης ἵνα φαινοῖ τὴν Οὐγγροβλαχίαν, καὶ τὰρα πρέπει ἐκ Βουκουρεστίων νὰ προσμένανται διδάσκαλοι διὰ τὰ περίξ τῶν Ἰωαννίνων (Ἴδε Α. Ἐ. 1819. σελ. 870—3). Τόσον μᾶς φέρει τοῦτο περισσοτέρην κατασχύνην, ὅσον καὶ χρηματικὸς τρόπος ἔχομεν ἀμετούς, καὶ περισσοτέρους νὰ ἔχωμεν εἰμποροῦμεν, καὶ ἀσφάλειαν μᾶς ὑπόσχονται μεγάλην οἱ δυνατοί.

Ἄν θεωρήσῃς τὸ πρᾶγμα ἐκ μέρους τῆς διοικήσεως, ἢ φιλομάθεια τοῦ ὑψηλοτάτου ἡγεμόνος τοῦ τόπου εἶναι παραπολύ γνωστὴ· καὶ εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι ἤθελεν ἰδεῖ μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν εἰς τὴν μητροπόλιν ταν σχολεῖον καλλιώτερον παρὰ τὸ τῆς Χίου, ὅταν οἱ χριζόντες αὐτοῦ, ὡς εἶναι δίκαιον, τὸ συζητήσωσι, καὶ ὑπὸ τὴν κραταιὰν αἰγίδα του ἦδει-

λε τὸ ὑπερασπίσει ἐν καιρῷ χρείας. Ἄν τὸ θεωρήσῃς ἐκ τῶν ἀναγκαίων εἰς τοῦτο μέσων, μόνη ἢ ὀρθὴ χρῆσις τῶν παρόντων, μὲ φαίνεται, δύναται νὰ κατορθωθῇ ἀρκετὰ· ἔπειτα οὔτε ἡ φροντίς δι' ἀπόκτησιν ἄλλων περισσοτέρων θέλει μείνει ἄκαρπος. Ἄνδρες ὡσαύτως εἰς τοῦτο χρήσιμοι οὔτε αὐτοὶ λείπουσι. Διὰ νὰ ἀφήσω τοὺς ὀπόσοι εὐκόλα δυνατόν νὰ εὐρεθῶσιν, ὅταν ἦναι θέλησις, ἀκούμαι νὰ ἀναφέρω μόνον τὸν ὄντα, γνωστὸν εἰς ἡμᾶς, γνωστὸν καὶ εἰς τοὺς ξένους διὰ τὴν μεγάλην εὐφυίαν καὶ προκοπήν του, τὸν κύριον Βαλίδαν.

Συνειβίζουσι πολλοὶ, τῶν ἐδικῶν μας μάλις, νὰ κρίνωσι τὴν ἀξίαν τῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν γραφομένων καὶ ἐκδιδόμενων περισσοτέρων παρὰ ἀπὸ τὴν ὑπ' αὐτῶν προξενουμένην ἀφέλειαν· καθὼς πάλιν ἄλλοι αὐτὰ τὰ γραφόμενα ἔχει κατὰ τὴν ἐνδόμυχον ἀξίαν των, ἀλλὰ κατὰ τὸν σκοπὸν εἰς τὸν ὅποιον αὐτοὶ βιαίως τὰ σύρουσιν. Οὕτως ὁ ἄκρατος Μαθηματικὸς καταδικάζει τὸν Ὅμηρον, διότι δὲν περιέχει ἀποδείξεις, καὶ ἀποδοκιμάζει τὸν Βιργίλιον ὁ φιλοκερδῆς Δικολόγος, διότι δὲν εὕρισκει εἰς αὐτὸν ἕλην κρισολογίαν. Φανερόν εἶναι ὅτι τόσον ἄτοπος εἶναι ἡ κρίσις τῶν δευτέρων, ὅσον ἄδικος ἡ τῶν πρώτων. Χωρὶς νὰ δίσχυρισθῶμεν ὅτι τὸν ἀγέμισθον κανεὶς τὸ πούγγιλον του, καταπατήσας τὴν συνειδήσιν του, εἶναι τόσον εὐκόλον καὶ εἰς τὰ γράμματα, ὅσον εἰς πᾶν ἄλλο ἔργον· καὶ σιωπῶντες ὅτι δυνατόν νὰ ἀφελήσῃ κανεὶς, χωρὶς νὰ γράψῃ πολλὰ, καὶ πάλιν νὰ ἦναι πολυγράφος, χωρὶς νὰ ἀφελήσῃ, αἰς παρατηρήσωμεν μόνον ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ φεικνίηται παντογράφοι ἀλλέως δὲν γίνονται χρήσιμοι παρὰ ὅταν εὐρεθῶσιν ἄνδρες, ἱκανοὶ νὰ μορφώσωσι κεφαλὰς ἐπιτηδείας εἰς κατάληψιν τῶν γραφομένων, γράφοντες καὶ αὐτοὶ ὅσον ἡ περίεσις τοὺς συγχωρεῖ. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτων εἶναι καὶ ὁ κύριος Βαλίδας.

Ἐάν εἰς πολλοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας, ἐσχάτως μάλις ἐκδοθέντας, ἦναι διαρρηγμένον τὸ λάθος, τὸ ὅποιον δίδωκεν εἰς πολλοὺς ὁ ἄλλως ἀξίεπαινος Μητροπολίτης τῶν Ἀθηνῶν, συμπολίτης μας Μελέτιος, νὰ νομίζωσιν ὡς Ἀχεροῦσιαν τὴν παρακειμένην εἰς τὴν πόλιν μας λίμνην, τοῦτο εἶναι μίᾳ ἀπὸ τὰς πολλὰς παρατηρήσεις τοῦ κυρίου Βαλίδα, ἐξ ἧς τις, ὀδηγούμενος ἀπὸ τὸν Θεουκιδίδην, ἔβλεπε τὴν Ἀχεροῦσιαν ἐνθα εἶναι ἡ ἀληθινὴ θέσις της. (Ἴδε Θεουκιδ. Α'. μς. σελ. 67. ἐκδ. Βιροντ.) Ἐπειδὴ δὲ ἡ παρατήρησις αὕτη, μὰζι μὲ πολ-

λάς άλλας, δὲν εἶναι τόσον νεοφανής, διὰ τοῦτο μὲ φαίναται παράξενον πῶς ὁ μακαρίτης Γρηγόριος Παλιουράς, ὁ συμπολίτης μας, ἐκ τῆς συνήθους ἀρχῆς ὀρκώμενος, χωρὶς διαγαγμὸν ἀροθέτησεν εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ ἰσορίαν τῆς Ἑλλάδος, Ἡλύσια πεδία καὶ Ἄθην, ὡς εἰν τὰ ἐλάμβανεν ἀπὸ ἀλανιάζους ἀπογραφὰς σημερινῆς πολιτσιογραφίας.

Ἄπιθανον δὲν εἶναι νὰ ἔλθῃ εἰς διαγαγμὸν, εἰάν ὄχι ὁ πρὸς ὃν γράφονται τάδε, ἄλλοστις μήπως δὲν ἦναι πάντῃ ἀδεκάσος ἢ ψῆφός μου περὶ τοῦ ἀνδρός. Ἴνα ἀραιρέσω πᾶσαν περὶ τοῦτου ὑπόψιν, εὐκόλον μὲ εἶναι νὰ ἐπιφέρω ξένου μαρτυρίαν, παντὸς δεκασμοῦ ἐλευθέραν· ἀντὶ δὲ πολλῶν ἀρκούμαι εἰς μόνην τὴν ἀξιόπιστον τοῦ Ἄγγλου περιηγητοῦ, ἰδόντος τὴν πατρίδα μας τὸ 1812 — 13. „Ἀπὸ τὰ δύο γυναικίαι τῆς πόλεως ταύτης (Ἰωαννίνων) τὸν πρῶτον τόπον ἔχει τὸ τοῦ Ἀθανασίου Ψαλίδα, ὅστις εἶναι ἀπὸ τοὺς πρῶτους εἰς τὴν σημερινὴν παιδείαν τῶν Γραικῶν. Ναί μὲν ὅτι ἄλλοι συνέγραψαν περισσότερα παρ' αὐτόν, ὁ Ψαλίδας ὁ μωσ περιῆλθε πολλά, κατέχει πολλὰς γλώσσας, ἔχει κλασικὴν παιδείαν, εἶναι εὐφρέστατος κριτικὸς καὶ ποιητὴς (α). Εἶναι προσέτι ἔμπειρος εἰς πολλοὺς κλάδους τῆς Φιλολογίας καὶ τῶν Ἐπιστημῶν τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν. Τὸ μοναχόν, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀναγνωριζόμενον, σύγγραμμά του εἶναι ἡ „Ἀληθὴς Εὐδαιμονία“, εἰς τὸ ὅποιον ἐπικρατεῖ ὁ καθόλου τόνος τοῦ Ἐκκετισμοῦ. Ὡσαύτως εἶναι ἀνεύθυνος συγγραφεὺς τοῦ πεζοῦ καὶ ἐμμέτρου συντάγματος, „Ἐρωτοσ' Ἀποτελέσματα“, τυπωθέντος ἐν Βιέννῃ 1792 (β)· τῶν ἐνδεχομένων νὰ συνήργησεν εἰς πολλὰ συγγράμματα, ἀγνωρίζω εἰς ἐμέ. Ἐχει πολλοὺς μαθητὰς, τοὺς ὁποίους διδάσκει ὄχι μόνου τὰς γλώσσας, ἀλλὰ καὶ Ἰσορίαν, Γεωγραφίαν, καὶ διαφόρους κλάδους τῆς καθόλου φιλοσοφίας. Ἐχει ἓνα ἢ δύο συμδουλοῦς· ὁ χαρακτήρ ὁμοῦ τοῦ σχολείου τούτου σώζεται μόνου ἀπὸ τὴν φήμην τοῦ ἑδικοῦ του ὀνόματος.

(Travels in the Jonian Isles, Albania, Thessaly, Macedonia etc. 69 Henry Holland· ἐκ τῶν Γεωγραφικῶν ἐφημερίδων Βερτούχου τόμ. 48. σελ. 292 — 93.)

(α) Αὐτὸ μόνου δὲν ἀληθεύει, ὅσον ἐγὼ ἠξέυρω.

(β) Ἴσως ἐκδότης, συγγραφεὺς μόνου τὰ περὶ εἰς συνάφειαν τῶν στίχων.

Ὅτε λοιπὸν οὔτε ἐκ τῆς διοικήσεως, οὔτε ἐκ τῶν μέσων, οὔτε ἐκ τῆς ἀξίας τῶν ἀνδρῶν δὲν προέρχεται, τότε τὸ σφάλμα κείται ἄλλου, καὶ πρέπει εὐθελὲν νὰ διορθωθῇ. Χρέος ἔχουσιν εἰς τοῦτο ἀπαραίτητον ἔσοι δὲν ἀδιαφοροῦσι διὰ τὸ κοινὸν καλόν. Ἐάν δὲ τὰ κινήματα τῆς Ἰωνίας δὲν ἐξύπνισαν τὴν κοιμισμένην φιλοτιμίαν τῶν προύχοντων, πρέπει εἶναι νὰ τὸ κατορθώσῃ τὸ παράδειγμα τῶν γειτονικῶν Ἐπτανησίων, εἰάν ἦναι χρεῖα παραδειγμάτων εἰς τοιαῦτα πράγματα.

Ἐάν σ' ἔλεγα ὅτι σὺ μάλιστα πρὸ παντὸς ἄλλου, πρέπει νὰ κινήσῃς πάντα λίθον διὰ τοῦτο, ἠθέλα κειράξῃς βέβαια τὸ καλόν σου αἴσθημα, ἀπὸ τὸ ὅποιον κυριευμένος ἐνεργεῖς εἰτι δύνασαι, χωρὶς νὰ προσμένῃς ἄλλων παράκινήσεις. Καὶ ἠθέλα πράξῃς ἀναξίως τοῦ ἀνδρικοῦ σου φρονήματος, εἰάν ἐξῆκαλλα εἰς ἐγκαίμια καὶ ἐπαίλους παρὰ καιρὸν. Ἄς διώκωσι, φίλε, τοὺς ἐπαίλους ὅσων ἢ ἀκοὴ κνίζεται ἀπὸ τὰ τοιαῦτα, καὶ ἄς ἐπαινῶσιν ὅσοι θέλωσιν· οὐδεὶς φθόνος, φθάνει μόνου εἰ ἐπαινῶται νὰ μὴ σκοπῶσι τὰ ἐαυτῶν ἐπαινοῦντες τοὺς ἄλλους, ὡς κατὰ δυσυχίαν ἐσχάτως ἴδαμεν τὸ παράδειγμα, καὶ, τὸ χειρότερον, ἐκείνους, ἠτίνας τόσον ἐλίγον τιμῶσι τοὺς ὑπεριούς ἐπαίλους, ὅσον φοβοῦνται τὰς προῶν κατηγορίας. Ἄλλο δὲ σὲ λέγω καὶ ἄκουε. Πρέπει νὰ ταῦτ' ἅπαντα σπουδῇ καὶ ἐπιμέλειαν ἵνα γένη ἢ διορθώσις ὅσον τὸ δυνατὸν ἀρχήτερα, ὄχι μόνου ἵνα μὴ χωρισθῶμεν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ὁμογενεῖς, ἀπομένοντες ἐξοπίσω, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλον λόγον τῶν ἐξῆς.

Ὡς τῶρα ἠμεθεὶς ὀλιγώτερον γνωρισμένοι. Τὰ καθ' ἡμῶν πολλὰκις λεγόμενα ἄλλοι τὰ ἐπίστευαν, ἄλλοι ἐδίδασκαν περὶ αὐτῶν, ἄλλοι καὶ τὰ ἀναιροῦσαν, καὶ ἠμεῖς τελευταῖον εἶχαμεν εὐπρόσωπον πρόφασιν ὅτι δὲν μᾶς ἐγνώριζαν· τῶρα ὁμοῦ ὄχι μόνου εἰ πάλοι ἐξακριβόουσι τὰ καθ' ἡμῶν περισσότερο, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι νεοὶ ἀρχίζουσι νὰ μᾶς γνωρίζωσιν. Εἰς Γερμανοὺς καὶ Ἄγγλους ἠθέλες ὑπολάβει· ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι πρὸ πολλοῦ ἤδη γνωρίζουσι τὰ πράγματά μας καλλιώτερα παρὰ ἡμᾶς αὐτοῦς. Δὲν ἠξέυρω ἂν ἦναι καὶ ἄλλοι τόσον ἀτυχεῖς, ἐγὼ ὁμοῦ δὲν αἰσχύνομαι νὰ σὲ εἶπω ὅτι εἰς ξένον τόπον, καὶ ἀπὸ ξένων βιβλία (Ὀλλανδ. περιήγ. ἀνωτ.) ἠξιάθην πρῶτον νὰ μάθω π. χ. πόσον ὑψηλὰ εἶναι τὰ βουνὰ τῆς πατρίδος μας. Εἰς τὰς ἀπομακρυσμένας Ἀμερικὰς, φίλε Σταύρε, γινόμεθα τῶρα γνωστοί. Ὅπου πρότερον μᾶς ἔ-

δειξεν ἡ τόλμη καὶ δεξιότης τῶν καρδιοκυρίων καὶ ναυτῶν
μας, ἐκεῖ τώρα ἀρχίζουν νὰ μῆς γνωρίζωσι καὶ ἐκ τῆς παι-
δείας μας.

Εἰς τὴν Βοσῶνα καὶ Φιλαδελφίαν ὄχι μόνον ἀναγινώσκου-
ται τὴν σήμερον ὁ Λ. Ἑρμῆς, ἀλλὰ καὶ ὅλα μας τὰ περὶ παιδείας
κινήματα παρατηροῦνται καὶ ἐξετάζονται. Ποῖα λοιπὸν κατα-
σχύνῃ εἰς ἡμᾶς ἐξαιρέτως τοὺς Ἰωαννίτας, εἰάν μετὰ ἀκριβέσε-
ρας ἐξετάσεις μῆς εὔρωσιν εἰς τὴν ὁποίαν εἴμεθα κατὰστασιν!
Εἰς τὸ μὴ περαιτέρω πρέπει νὰ φθάσῃ ἡ ἀναλογισία μας, εἰάν
δὲν πασχίσωμεν νὰ διορθώσωμεν τὸ σφάλμα μας· καὶ τότε,
τότε πλείον πρέπει νὰ μῆς ἀφαιρέσωσι καὶ αὐτὸ τὸ ἐθνικὸν
μας ὄνομα· διότι ἄνθρωποι, ὅτινες, δυνάμενοι νὰ φρατισθῶ-
σι, προαιροῦνται νὰ κυλιῶνται εἰς τὴν ἀμάθειαν, οἱ τοιοῦτοι
βέβαια Γραικοὶ δὲν εἶναι. Ἄλλ' ἕως αὐτοῦ ἐλπίζω νὰ μὴ κα-
τατησώμεν.

Πᾶς ἐγνωρίσθημεν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀμερικῆς, τῶν
ὁποίων πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μας τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ ὄ-
νομα δὲν ἤξεύρουσι, καὶ πόθεν δῆλον ὅτι διέπλευσεν τόσου
μεγάλου πελάγῃ ὁ ἀγγελιοφόρος Ἑρμῆς μας, δὲν εἶναι ἴσως
πάντη ἀπερίεργον πρᾶγμα. Ὅθεν δὲν ἤξεύρω περὶ ἄλλων, εἰς
σὲ ὅμως δὲν ἠθέλα πράξει, νομίζω, δυσάρεστα· εἰάν σ' ἐδῆ-
λοποιούσα καὶ τοῦτο. Καὶ βέβαιον, εἰάν τὸ παλαιόσχολόν σου ἐ-
πάγγελμα δὲν σ' ἐμπόδισε νὰ τὸ μάθῃς ἀλλαχόθεν, θέλω σὲ
τὸ φανερώσει. —

(Ἀκολουθεῖ.)

Ἑλληλογιμῶτατε Ἐνδόξα τοῦ Λ. Ἑρμού.

Πίσαι τῆ 1 Μαΐου 1820.

Σ' ἔγινε καὶ ἄλλοτε γνωστὸν τὸ ὄνομα τοῦ σοφοῦ καὶ
φιλέλληνος ἱατροῦ Ἰακώβου Βαρσελάτη, τοῦ ὁποίου κατε-
χώρισας εἰς τὸν Λ. Β. τὸν περὶ ἀφελείας τῆς τυπογραφικῆς
σπουδῆς λόγον. Ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶναι ἀξιοσυντάτος εἰς τὸ γένος,
διότι εἶναι εἰς ἄκρον φιλόγραφικος, καὶ διότι ἀκολουθεῖ τὰ ἔχνη
τῶν προγόνων μας. Σὲ εἴλω καὶ τώρα τὴν ἀκόλουθον εἰδησίαν
ἐνὸς νεοφανοῦς ἱατρικοῦ βιβλίου του, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμῶ νὰ
κᾶμῃ γνώσῃν καὶ εἰς τοὺς ὁμογενεῖς μας, τόσου περισσότε-

ρον, καθ' ὅσον αἱ ἀλήθειαι, τὰς ὁποίας κοινολογεῖ, καὶ ἐκ τῶν
ὁποίων τινὲς ἀρχισαν ἤδη νὰ παρεκτρέπωνται, πηγάζουν ἀπὸ
τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀθανάτου ἱπποκράτους. Τὸ βιβλίον τοῦ-
το γραμμικὸν εἰς ἰταλικὴν γλῶσσαν, ἔμπορῶν νὰ τὸ ἀνα-
γνωσθῶν ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς ἱατροὶ, ἐξαιρουμένων ὀλίγων τινῶν,
ὅτινες μὴ σπουδάσαντες εἰς τὰς ἀκαδημίας τῆς Ἰταλίας, τυχαί-
ναι νὰ μὴ γνωρίζουν τὴν γλῶσσαν. Οἱ δὲ λοιποὶ ἀναγνώσται
τοῦ Λ. Β. δὲν θέλουν παραξενυθῆν βλέποντες παρὰ τὸ συνη-
θες ἐπιτεταμένην εἰδησίαν βιβλίου, τὸ ὁποῖον μόνον οἱ ἱατροὶ ἔμ-
πορῶν νὰ ἐνοήσουν, ἂν συλλογισθῶν, ὅτι τόσον ἀσφαλές-
ρον ἐμπιστευόμεθα τὸ πολυτιμότερον κτήμα, τὴν ζωὴν καὶ τὴν
ὑγείαν μας, εἰς τῶν ἱατρῶν τὰς χεῖρας, ὅσον αὐτοὶ φρατίζου-
ναι καλῆτερα ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας τὸν λύχνον. Ἰγυαί-
νοις!

Ὁ φίλος σου. . . .

Εἰ Δ Η Σ Ι Ζ.

Ἐβγήκεν εἰς φῶς ἐν Πίσαις, ἐκ τῆς τυπογραφίας Νικο-
λάου Καπούρη 1819 ὁ 4 τόμος τοῦ Epitome di Medicina
pratica nazionale del Dottore Giacomo Barzelotti publico pro-
fessore di essa nell' Imp. e R. università di Pisa, e onorario in
quella Reale di Francia, per norma dei suoi discipoli. Ὁ δεύ-
τερος τόμος εὐρίσκεται ἤδη εἰς τύπον. Ὁ συγγραφεὺς ἐκδέ-
τει εἰς τὴν ἀφιερωτικὴν πρὸς τοὺς μαθητὰς του ἐπιστολήν, καὶ
εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ 4 τόμου τὰ αἰτία, ἐκ τῶν ὁποίων πα-
ρεκινήθη νὰ συνθέσῃ νέαν ἐπιτομὴν πρακτικῆς ἱατρικῆς, ἐν ᾗ
ὑπάρχουσι τόσαι ἄλλαι παλαιαὶ καὶ νέα. Ἐν νέῳ ἱατρικῆς
σύστημα, λέγει, γεννηθὲν καὶ προσευδόμενον εἰς τινὰς μόνον
πόλεις τῆς ἀνα Ἰταλίας, τὸ ὁποῖον κατὰ τύχην ἑξαπατᾷ τοὺς
νέους, παρεκτρέπον αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἐπίμονον σπουδὴν τῆς ἀ-
ληθινῆς ἱατρικῆς ὅλων τῶν παρελθόντων αἰώνων, ἥτις ἐγεννήθη
ἀπὸ τὴν πείραν καὶ τὴν παρατήρησιν, τὸν ὑποχρέωσεν εἰς
τοιοῦτον ἔργον, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κανὼν
καὶ ὁδηγὸς τῶν ἰδίων του μαθητῶν, διὰ νὰ μάθωσι νὰ προ-
φυλάττωται ἀπ' αὐτὴν τὴν νέαν κινδυνώδη ἐπιδημίαν, ἡ ὁ-
ποία κτυπᾷ τοὺς ἀπείρους καὶ γίνεται ἐπιδημία εἰς τὴν ἀν-
θρωπότητα. Αὐτὸς ἔβαλε διὰ τοῦτο σκοπὸν νὰ ἀναθεσθῶν τοὺς
νέους εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπιστήμης, ἐκ τῶν ὁποίων πάντοτε, κα-

τὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, παρεκτρέπησαν τὰ συστήματα, καὶ ἕκαμον αὐτὴν τῷ ὄντι πλέον ἀδέκαιον καὶ εἰκασικὴν, παρ' ὅσον εἶναι κατ' ἐαυτήν. Τὰς ἀρχὰς ταύτας, λέγει, πρέπει τις νὰ ζητῇ εἰς τὰς πείρας, καὶ ὄχι εἰς τὰς διαφοροὺς τῶν ἰατρῶν δόξας, αἱ ὁποῖαι καὶ αὐταὶ συχνάκις θεμελιώνονται εἰς τὰς πείρας, κατὰ τὸν διάφορον ὁμῶς τρόπον τοῦ θεωρεῖν καὶ ἐξηγεῖν αὐτάς. Διὰ τοῦτο κάθε νέος, ὅστις ἀποφασίζει νὰ δοῦν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς πρακτικῆς ἰατρικῆς, πρέπει νὰ σπουδάσῃ τὰς πλέον γνησίους πείρας, καὶ βοηθούμενος ἀπὸ τὰ φαινόμενα καὶ τὰ πλέον σταθερὰ σημεῖα, νὰ διορίσῃ τὸν ἀληθῆ χαρακτήρα τῶν ἀσθενειῶν, καὶ τὴν πλέον βεβαίαν μέθοδον τοῦ ἰατροῦ εἰν αὐτάς, ἣτις ἐδοκιμάσθη εἰς διαφοροὺς καιροὺς καὶ τόπους καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄρας τοῦ ἔτους. Διότι ἡ ἰατρικὴ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐγεννήθη, ἠύξησε καὶ ἠνδραδίη ὑπὸ τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Ἰπποκράτους, ὁ ὁποῖός τὴν ἐπλούτισε μὲ ὅλας τὰς ἐξηκριδωμένας πείρας τῶν ἀρχαίων, τῶν συγχρόνων του, καὶ μάλιστα μὲ τὰς ἰδικὰς του, καθὼς ἐβεβαίωθ' ἀπὸ ὅλου τὸν χορὸν τῶν ὄσοι ἠκολούθησαν τὰ ἴχνη του· ὥστε διὰ τὴν φιλοσοφικὴν διαίρεσιν αὐτῶν, κατέστη μία ἀπὸ τὰς εὐγενεστάτας ἐπιστήμας. Ὅθεν δὲν δύναται τις οὔτε νὰ ἦναι οὔτε νὰ γείνη ἰατρός, χωρὶς νὰ γνωρίσῃ αὐτάς τὰς πρὸς ἀλλήλας παραβεβλημένας καὶ τιωτισμένας οὕτως εἰπεῖν πείρας, τὸσον εἰς τοὺς γνησίους χαρακτήρας τῶν ἀσθενειῶν ὅσον εἰς τὴν βεβαιότεραν μέθοδον τοῦ θεραπεύειν αὐτάς. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἐπιτομῆν του ἐσυνάλροισεν ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουσι καὶ διορίζουσι τὰς διαφοροὺς ἀσθενείας τοῦ ἀνθρώπινου σώματος. Πρῶτον ἔδωσε τὸν ὄρισμόν ἐκάστης αὐτῶν, ἐπομένως τὴν διαγνωστικὴν εἰκόνα, ἔπειτα ἐξέθεσε τὴν σειρὰν τῶν αἰτιῶν καὶ τὰ φανερὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν, τῆς συμπλοκῆς, τὴν ὑπαγόρευσιν τῆς θεραπείας, τὰ προγνωστικά, καὶ τέλος τὴν ἔκβασιν· αὐτὰ πρέπει νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ μάθῃ οἱ νέοι πρότερον, παρὰ τὰ δόγματα τῶν ἰατρῶν. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἠμποροῦν οἱ μαθητεύοντες νὰ ἐνθυμῶνται εὐκόλως τὰ ὄνόματα καὶ τοὺς ἀληθεῖς χαρακτήρας τῶν ἀσθενειῶν, αὐτὸς ἔδωσε περιπλέον εἰς αὐτὰ μίαν νοσηλογικὴν διάταξιν, ἀνάξως ὅλας τὰς ἀσθενείας εἰς δύο γενικὰς κλάσεις, τὰς μὲν ἐνεργείας ἢ ὑψημῆς (di azione accresciuta), τὰς δὲ ἐνεργείας ἢ ὑψημῆς (di azione diminuita), καὶ διαίρεσας ἕκαστον γένος καὶ εἶδος αὐ-

τῶν εἰς δύο τάξεις, ὥστε τὰ πράγματα φαίνονται μεταξύ των συνδεδεμένα, καὶ ὡς εἰς ἄλλωσον ἐξηρητημένα ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ ἐπιτομὴ αὕτη ἐν γένει παρασένει τὰ πράγματα μ' ὄλην τὴν εὐταξίαν καὶ σαφήνειαν, ἣτις βοηθεῖ τὸ μνημονικόν· καὶ χωρὶς νὰ κυριεύεται ἀπὸ κανέν σύστημα, παλαιόν, ἢ νεώτερον, προβάλλει ἐκείνο, τὸ ὁποῖον ἡ δοκιμὴ καὶ ἡ παρατήρησις ἀπέδειξαν ὠφελιμώτερον εἰς τὴν ἰατρίαν τῶν ἀσθενειῶν, καὶ τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς υἰγείας. Διὰ νὰ δύνανται δὲ οἱ ἀπειρότεροι νὰ ἀναπολώσι μὲ περισσοτέραν εὐκολίαν τὰ πράγματα, ὁ συγγραφεὺς τὰ κατέταξεν ἐπιτομώτερον εἰς τέσσαρας συνοπτικοὺς πίνακας, ὥστε ὅλαι αἱ ἀσθενεῖαι ἠύξημῆς ἐνεργείας διαγράφονται καὶ ἐκδέτονται ἀρκούντως εἰς τέσσαρας σελίδας. Ὅθεν ἔχομεν κάθε δίκαιον νὰ κηρύξωμεν ὡς ὠφέλιμον τὴν γνώσιν αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος, λέγοντες ἐνταυτῷ ἐλευθέρως καὶ τὴν γνώμην μας περὶ αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης, δηλ. ὅτι πάντοτε εἶναι εἰκασικὴ, ἀλλὰ θέλει κατασταθῆ ὀλιγωτέρον, εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνων, οἵτινες ἤθελαν ἀκολουθήσει, ὁμοῦ μὲ τὸν συγγραφεὴ τῆς ἐπιτομῆς, τὰ ἴχνη τοῦ Ἰπποκράτους καὶ τῆς φυσικῆς.

Ἐπιστολὴ τοῦ Ἰψιλοτάτου καὶ Θεοσεβεστάτου
Ἡγεμόνος πάσης Οὐγκροβλαχίας κυρίου
κυρίου ἈΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΟΥΤΖΟΥ πρὸς τὸν
σοφὸν Κοραῖν,

τῆς ὁποίας ἀντίγραφον λαβόντες παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ συσσενομένων, ἐντεῦθεν εἰς Παρισίους διαβάντων δύο εὐγενῶν ἀδελφῶν, κηρύττομεν αὐτὴν μετὰ χαρᾶς, ὡς νέαν λαμπρὰν εἰκόνα τῶν ὑπὲρ τῆς παιδείας καὶ τῶν πεπαιδευμένων τοῦ γένους εὐγενῶν φρονιμάτων τοῦ ἀνωτέρου φιλομούσου Ἡγεμόνος.

Ἐσφολογιώτατε Κύριε Ἀδαμάντιε Κοραῖ! Δύο ἀδελφοὶ νεώτατοι, Ἀλέξανδρος καὶ Παναγιωτάκης, παμφίλτατοι ἡμῖν ἀνεψιοί, ἐπιθυμοῦντες καὶ αὐτοὶ τὸ ἀναγκαϊότερον ἐφόδιον εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, τὰ καλά μαθήματα τῆς Εὐρώπης, ἔρχον-

ται εἰς τὴν σοφὴν τῶν Γάλλων μητρόπολιν. Καὶ ἡμεῖς μὲν
 δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι ὁ σοφὸς καὶ φιλογενῆς Κοραΐς μὲ ἀ-
 νοικτὰς ἀγκάλας ἀποδέχεται τοὺς φιλομούσους, καὶ φροντί-
 ζει περὶ τούτων πατρικῶς κατὰ τὰς δυνάμεις του· οἱ νεοὶ ἡμῶν
 παραμυθητικώτατον ἐνόμισαν, τὸ νὰ λάβωσι γράμματά σου
 εὐκαίρως παρ' ἡμῶν, καὶ νὰ γνωρισθῶσι τρόπον τινα πρὸς τὴν
 Σοφολογιότητά του· ὅθεν ἐφοδιάζοντες αὐτοὺς διὰ τοῦ παρόν-
 τος, οὔτε τὴν συγγένειαν εἰς συγκατικὸν προβάλλομεν, οὔτ'
 ἄλλο τι περιττὸν σημειοῦμεν, ἀλλὰ λέγομεν ἀπλῶς, ὅτι τὰ
 παιδία εἶναι εὐφυῆ καὶ χρησθήδη, προπαρασκευασμένα ἐκ φύ-
 σεως καὶ παιδείας Ἑλληνικῆς εἰς τελειότεραν μάθησιν. Ἐάν
 δὲ συγχωρῆται εἰς τὴν πατρικὴν φιλοσοφίαν μας, νὰ προσθε-
 σῇ καὶ προμηθευτικώτερόν τι περὶ αὐτῶν εἰς ταύτην τὴν ἐπι-
 σολὴν, τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο, πλὴν ὅτι ὅσον εἶναι ἄξια τῆς
 ἀγάπης σου διὰ τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτῶν εὐρυθμίαν,
 τόσον εἶναι ἄξια καὶ τῆς ἐπιστασίας σου διὰ τὴν πολλὴν νεό-
 τητα καὶ ἀπειρίαν. Ἐξεύρομεν ὅτι δὲν εὐκαιρῆς νὰ συμβου-
 λεύῃς τοὺς ὀλίγους τῶν παρόντων ὁμογενῶν, ἀσχολούμενος
 εἰς τὰ νὰ διδάσκῃς τοὺς πολλοὺς καὶ ἀπόντας· ἀλλὰ καὶ ὁ
 βραχύς ἐνίστη λόγος τοῦ σώματός σου, Σεβασμίε Κοραΐ, ἔχει
 δύναμιν πρὸς τοὺς Τηλεμάχους ἀδιακόπου ὁμιλίας παρα-
 κολουθοῦντες Μέντορος. Ταῦτα μὲν περὶ τούτων, εὐχόμεθα
 δὲ τὴν κοινὴν εὐχὴν, νὰ ὑγιαίνῃς εἰς ἔτη πάμπολλα.

Τῆς σοφολογιότητός σου

ὄλος εὖνοος καὶ ἀγαπητός

Τῆ 26. Ἀπριλίου, 1820. Ἐν Βουκουρεσίου. Ἀλεξάνδρος Σούτζος
 Βοεβόδας.